

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaee, 1661

8 Parte sub octava mores naturaue pugnant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

magistratus ferre non possent. Decem viros legibus scribendis creavit, qui leges ex libris Solonis in latinum sermone[m] translata[s], XII. tabulis exposuerunt.

C. II. *Quoniam eorum, qui leges XII. tabularum exposuerunt.*

Verunt autem hi, Ap. Claudius, T. Genucius, P. Sestius, Sp. Veturius, C. Iulius, A. Manlius, Ser. Sulpicius, P. Curatius, T. Romilius, Sp. Postumius. Hi decemviri legum conscribendarum electi sunt. Leges autem redigere in libris e primus consul Pompejus instituit, sed non perseveravit obtreclatorum metu. Deinde Caesar cepit id facere, sed ante interfectus est. Paulatim autem antiquae leges vetustate, atque incuria obsoleverunt, quoniam eis nullus iam usus est, notitia tamen necessaria videtur. Novae leges à Constantino Caesare coepunt, & reliquis succedentibus: erantque permixtae, & inordinatae. Postea Theodosius minor & Augustus ad similitudinem Gregoriani, & Hermogeniani codicem factum constitutionum à Constantini temporibus sub proprio cuiusque Imperatoris titulo disposuit, quem à suo nomine Theodosianum vocavit.

DISTINCTIO VIII.

Differt autem ius naturale à consuetudine, & constitutione. Nam ius naturale omnia sunt communia omnibus, quod non solum inter eos servatum creditur, de quibus legitur: [Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una] &c. verum etiam praecedenti tempore à Philosophis traditum invenitur. Unde apud Platonem illa civitas iustissime ordinata traditur, in qua quisque propriis vestit affectus. Iure vero consuetudinis, vel constitutionis hoc meum est, illud alterius.

C. I. *Iure divino omnia sunt communia omnibus, iure vero constitutionis, hoc meum, illud alterius est.*

Unde Augustinus ait tract. 6. ad c. 1. Ioannis.

Quo iure defendis villas ecclesiarum? divino, an humano? Divinum ius in scripturis habemus, humanum ius in legibus Regum. Unde quisque possidet, quod possidet? nonne iure humano? Nam iure divino [Dominus est terra, & plenitudo eius.] Pauperes, & divites Deus de e. uno limo fecit: & pauperes, & divites una terra supportat. Iure tamen humano dicitur, haec villa mea est, haec domus mea, hic servus meus est. Iura autem humana per Imperatores sunt; quare? Quia ipsa iura humana per Imperatores, & reges saeculi Deus distribuit generi humano. Item ibidem paulo inferius. Tolle 2 iura Imperatorum, & quis audeat dicere, mea est illa villa, aut, meus est ille servus, aut, domus haec mea est? si autem, ut teneantur ista ab hominibus, regum iura fecerunt, vultis, ut reticeamus leges, ut gaudeatis? Item ibidem pauca interiecta. Legantur leges, ubi manifeste praecerperunt Imperatores, eos, qui praeter ecclesiae catholicae communionem usurpant sibi nomen Christianum, nec volunt in pace colere pacis auctorem, nihil nomine ecclesiae audeant possidere. Sed quid nobis & Imperatori? Sed iam dixi, de iure humano agitur, & tamen Apostolus pro voluit serviri Regibus, voluit honorari Reges, & dixit [Reges servemus.] Nolite dicere, quid mihi, & regi? Quid tibi ergo, & possessioni? Per iura Regum possidentur possessiones. Dixisti, quid mihi & Regi? Noli dicere possessiones tuas, quia ipsa quae iura humana re-

a al. sedisus. b Iudaeus ibidem continetur. c al. libros. d exaleverunt. orig. Ivo p. c. 170. Pam. l. 2. c. 144. e al. iunior. f al. natura. g Actor. 4. h Ansel. l. 12. c. 62. Ivo p. 3. c. 194. Pam. l. 2. c. 63. i Psal. 33. k Gen. 2. l dicit. orig. in Iure ergo humanum, iure Imperatorum: quare? orig. in Cod. l. 1. tit. 1. c. 4. & cod. Theo. l. 6. tit. 3. c. 43. 54. o al. ut. p. 2. Pet. 2. q ad ipsa. orig. & Ivo.

nunciasti, quibus possidentur possessiones.

1 *¶ Ecclesia* Haec dictio non est apud B. Augustinum. Nam ibi ait contra Donatistas, qui legibus Imperatorum villas sibi ademptas, & Ecclesiae catholicae attribuit esse querebant. Quare, cum Donatistae dicerent, villas nostras tulerunt: fundos nostros tulerunt, ut eos ipse convincat, milium ius in illis habuisse, aut habere: quibusdam praepositi, addit ista. Quo iure defendis villas? divino, &c. Et infra. q. 1. c. si qua causa. ubi Gratianus citat initium huius capituli, ista dictio, Ecclesia, non habetur. Et tamen apud Anselmum, Ivoem, & in Panormia locis indicatur.

2 *¶ Tolle* Quoniam glossa obstitit, ne omnia emendarentur, aut adderentur, quae cumque addenda videbantur, placuit in regum apponere locum B. Augustini. Apud ipsum legitur post ver. humano, antecedenti paragraphi, haec sequuntur: Vultis legamus leges juris peritorum, & secundum ipsas agamus de villis? Si iure humano vultis possidere, recitemus leges Imperatorum: videamus, si aliquid voluerint ab haereticis possideri. Sed quis mihi est imperator? secundum ius ipsius possides terram. Aut tolle iura Imperatorum, & quis audeat dicere, mea est illa villa, aut meus est ille servus, aut domus haec mea est? Si autem ut teneantur ista ab hominibus, iura acceperunt Regum, vultis recitemus leges, ut gaudeatis, quia vel unum hortum habeatis, & non imputetis nisi mansuetudini columbarum, quia vel ibi vobis permittitur permanere: leguntur enim leges manifestae, ubi praecerperunt Imperatores, &c.

2 pars. *¶ Dignitate vero ius naturale similiter praevaleat consuetudini, & constitutioni: Quae utique enim vel monitis recepta sunt, vel scriptis comprehensa, si naturae iuri fuerint adversa, ratione & irrita habenda sunt.*

C. II. *Adversus naturale ius nulli quamvis agere licet.*

Unde Augustinus ait lib. 3. conf. c. 1.

Quare contra mores hominum sunt flagitia, pro quorum diversitate vitanda sunt, ut pactum inter se civitatis, aut gentis consuetudine, vel lege firmatum, nulla civis, aut peregrini libidine violetur. Turpis enim omnis pars est suo universo non congruens. Cum autem Deus aliquid contra morem, aut pactum quorumlibet iubet, etiam nunquam ibi factum est, faciendum est, & si omisum, instaurandum est; & si institutum non erat, institutum est. Si enim Regi licet in civitate, cuius regnat, iudicare aliquid, quod neque ante illum quisquam, nec ipse unquam iusserat, & non contra societatem civitatis eius obtemperat, imo contra societatem non obtemperat, (Generale quippe pactum est societatis humanae obedire Regibus suis) quanto magis Deo regnatori universae creaturae suae, ad ea quae iusserit, sine dubitatione se vivendum est? si ut enim in potestate societas humanae maior potestas minor ad obediendum praeponeatur, ita Deus omnibus.

¶ Caput hoc est ex epistola Nicolai, quae incipit, Epistolam Bestitudinis tuae; exarata, una cum aliis eiusdem, & aliorum Pontificum epistolis manuscriptis Romae, in Bibliotheca monasterii Dominicanorum, ex qua hoc caput emendatum est.

¶ Radicitus est evellenda perniciosa consuetudo.
C. III. *Item Nicolaus Papa Hincmaro Remensi Archiepiscopo.*

Malae consuetudo, quae non minus quam perniciosa corruptela vitanda est, nisi citius radicitus evellatur, in privilegiorum ius ab impropis assumitur, & incipit praevariationes, & variae praefractiones celebrantur non compressae pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuo celebrari.

a Ivo p. 4. c. 178. b al. in qua. c Ivo p. 4. c. 209. Pan. l. 2. c. 13. d al. vana. Sub persona Libonia Libofsi Vagenfi.

¶ Veritati

¶ Veritati & rationi consuetudo est postpondenda.
C. III. Item Augustinus lib. 3. de baptismo, contra Donatistas, c. 6.

Veritate manifestata cedat consuetudo veritati, plane respondeo, quis dubitet veritati manifestata debere consuetudinem cedere? Item b Nemo consuetudinem rationi, & veritati prapponat: quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit.

C. V. ¶ Quilibet consuetudo veritati est postpondenda.

Item Gregorius I. V. Virumudo, c. Aversano Episcopo.

Si d. consuetudinem fortassis opponas, advertendum quod Dominus dicit e, [Ego sum veritas & vita.] Non dixit, Ego sum consuetudo, sed, veritas. Et certe (ut Beati Cypriani f. utamur sententia) qualibet consuetudo, quantumvis vetusta, quantumvis vulgata veritati omnino est postpondenda, & usus qui veritati est contrarius, abolendus.

1 ¶ Gregorius I. In aliquot manuscriptis, & apud Ivo- nem, Gregorius vii. Et in hujus Pontificatus Guatmundus Aversanus Episcopus scriptis de corpore & sanguine Domini contra Berengerum, qui libri extat.

¶ Veritas revelata, consuetudinem sibi cedere oportet.
C. VI. Item Augustinus lib. 3. de baptismo contra Donatistas, cap. 5.

¶ Si q. contempna veritate presumit consuetudinem sequi, autem fratres invidus est & malignus, quibus veritas revelatur, aut circa Deum ingratus est, cujus inspiratione ecclesia eius instruitur. & infra. b In Evangelio d. Dominus Ego sum, inquit, veritas: non dixit, ego sum consuetudo. Itaq. veritate manifestata, cedat consuetudo veritati, & f. Revelatione facta veritatis, cedat & consuetudo i. veritati: quia & Petrus i, qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem predicanti. & infra. Cum Christus veritas sit, magis veritatem, quam consuetudinem sequi debemus, quia 2. consuetudinem ratio & veritas semper excludit.

1 ¶ Cedat consuetudo] Apud B. Augustinum, & Ivo- nem, & in Panormia legitur, cedat error. Sed vere B. Augustinus ex p. suum ex omni certis colligit, quod ille errorem appellabat, fuisse consuetudinem. haec enim responder. Noluit quidem iste dicere, consuetudinem, sed errorem. Verumtamen, cum dicit, quia & Petrus, qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem predicanti, satis indicat, quod aliud etiam de baptismo heri solebat.

2 ¶ Quis consuetudinem] Verba haec neque ad finem, apud Ivo- nem, & Gratianum satis commode hic adhibentur, repetita ex verbis Felici, quae referuntur supra, c. v. mae.

¶ Consuetudo rationi frustra opponitur.
C. VII. Item in lib. 4. de baptismo, contra Donatistas, cap. 5.

¶ Frustra, inquit, a quidam, qui ratione vincuntur, consuetudinem nobis obijciunt, quasi consuetudo major sit veritate, aut non sit in spiritalibus sequendum, quod in melius fuerit a spiritu sancto revelatum. ¶ Hoc a plane verum est, quia ratio, & veritas consuetudini postponenda est. Sed cum consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmius retineri.

a. In p. 4. c. 28. Panm. l. 2. c. 165. Infradecem, qui contempna: b. Ibid. cap. 1. sub persona Felici a Buslacem. c. d. Cuz- munda. d. Ivo par. 4. c. 239. Panm. l. 2. c. 166. e. Ioan. 1. 4. f. Cyprianus in illis suis concilio. Sub persona Casti Sicconsi. g. Ivo p. 4. c. 239. h. Ibid. cap. 4. sub persona Labosi Vageni. i. Ivo. 14. k. sup. ca. c. v. mae. Ibid. cap. 7. sub persona Zozemi a Tharalla. l. Galat. 2. m. Ibid. cap. 9. sub persona Honorati a Theca sup. ca. v. mae. n. Hic refert B. Augustinus verba B. Cypriani in epist. ad Iulianum. Ivo p. 2. cap. 94. & par. 4. c. 23. o. Hic B. Augustinus respouderet.

¶ Rationem consuetudo impedire non debet.
C. VIII. Item Cyprianus in epistola ad Pom-
pejum contra epistolam Stephani.

¶ Consuetudo, quae apud quosdam obrepserat, impe-
dire non debet, quod minus veritas prevaleat, & vin-
cat. Nam consuetudo sine veritate, vetusta erroris est:
propter quod relicto errore, sequamur veritatem, scien-
tes, quia & apud E. d. ram a veritas vicit, sicut scriptum est
[Veritas manet, & invalebit in aeternum, & vitis, & obtinet in sa-
cula saeculorum.]

Idem in epist. ad Iulianum, circa med.
Ignosci i. potest simpliciter erranti; sicut de seipso
dicit Apostolus Paulus b [Qui primo, inquit, sui blasphemus
& persecutor, & injuriosus: sed misericordiam merui, quia
ignorans feci.] Post inspirationem vero, & revelationem
factam, qui in eo quod erraverat, perseverat; prudens
& sciens sine venia ignorantiae peccat: praesumptione
enim atque obstinatione quadam nititur, cum ratione
superetur.

1 ¶ Ignosci] Apud B. Cyprianum legitur, ignosci enim
potest, & hu. antecedente qua legitur supra c. frustra, usque
ad ver. revolutum.

¶ Dei veritatem, non hominum consuetudinem
sequi oportet.

C. IX. Idem lib. 2. ep. 3. ad Caelitum.
¶ S. I. solus Christus audiendus est, non debemus atten-
dere, quid aliquis ante nos faciendum putaverit, sed
d. quid, qui ante omnes est, Christus, prior fecerit. Neq.
enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed Dei
veritatem, cum per Esaiam e prophetam Deus loqua-
tur, & dicat. [Sine causa autem colui me, & doctri-
nas hominum docentes.]

¶ Legibus quibus apparet, quod consuetudo naturali
juri postponatur.

DISTINCTIO IX.
¶ Quod autem & constitutio naturalis juri cedat, multipli-
ci auctoritate probatur.

¶ Leges principum naturalis juri praevalere non debent.
PALEA. I.

C. II. At enim Augustinus ad Bonifacium
Comitem, epist. 50.

¶ Imperatores, quando pro falsitate contra veritatem
constituunt malas leges, probantur bene credentes, &
coronantur perseverantes: quando autem pro veritate,
contra falsitatem constituunt bonas leges, terrentur fa-
vientes, & corriguntur intelligentes.

¶ Quicumque 2. ergo s. legibus Imperatorum, quae pro
Dei veritate feruntur, obtemperant non vult, acquirit
grande supplicium. Quicumq. vero legibus Imperato-
rum, quae contra veritatem Dei feruntur, obtemperat
non vult, acquirit graue premium.

¶ Nam & temporibus prophetarum omnes reges, qui
in populo Dei non prohibuerunt, nec evertunt, quae
contra praecpta fuerant instituta, culpantur: & qui pro-
hibuerunt, & evertunt, super aliorum merita laudan-
tur. Et rex g. Nabuchodonosor, cum servus esset idolo-
rum, constituit sacrilegam legem, ut simulacrum adorare-
tur: sed ejus impia constitutio qui obedire noluerunt,
pie, fideliterque fecerunt. Idem h. tamen rex divino
correctus miraculo, piam & laudabilem legem pro ve-
ritate constituit; ut quicumque niteret blasphemiam in-
Deum, i. Sidrac, Misac, & Abdenago, cum domo sua pe-
nitens interiret.

1 ¶ Palea] In exemplaribus antiquis Gratiani, in quibus
aut nulla, aut pauca sunt palea, hoc loco habetur tan-

a. Esdra. 3. & 4. b. i. Timoth. 1. c. Anselm. lib. 9. cap. 6. d. Matth. 17. Hic est situs meus, &c. e. Esai. 29. Matth. 13. f. Ivo par. 4. cap. 148. Panm. l. 2. tit. 141. g. Dan. 3. h. Ibid. 11. Deum verum.] orig.